

Les monedes i xapes catalanes de necessitat (VII)*

ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ

LES MONEDES DE GRATALLOPS

Entre les relativament poques encunyacions locals de moneda metàl·lica fraccionària que es feren als Països Catalans durant la guerra 1936/39 per compensar la total desaparició del monetari divisionari en curs, cal fer un particular esment de la curiosa i original sèrie monetària de Gratallops, a la comarca del Priorat.

No coneixem la data exacta de l'any 1937 en què el Consell Municipal decidí d'encarregar al manyà local Ricard Martí la confecció d'una sèrie de xapes amb els valors d'1 pesseta, 50 cèntims, 25 cèntims, 10 cèntims i 5 cèntims en la quantitat de 1.000 peces de cada valor o sigui un import total de 1.900 pessetes.

Per a l'encunyació d'aquestes xapes el manyà utilitzà planxa de ferro emplotada recuperada dels envasos o bidons de carbur procedents d'Euzkadi i les gravà a cops de martell, per una sola cara, amb uns punxons que féu ell mateix, menys els de les xifres dels valors que ho foren en punxons existents al mercat.

Aquest procediment rudimentari és el que motivà la simplicitat del text, que sols consta de les xifres del valor facial, la inicial de la unitat monetària i la lletra *G* inicial del nom del poble.

Les monedes d'1 pesseta i de 50 cèntims són rodones, d'un diàmetre de 23 mm. i un pes de 2 grams. Per a diferenciar-les més fàcilment, les peces d'1 pesse-

* Vegeu: Acta Numismàtica 11 (pàg. 223), Acta Numismàtica 12 (pàg. 211); Acta Numismàtica 13 (pàg. 187); Acta Numismàtica 14 (pàg. 257); Acta Numismàtica 15 (pàg. 261) i Acta Numismàtica 16 (pàg. 191).

ta foren foradades al centre i les de 50 cèntims porten dos forats en línia horitzontal, tots de 2 mm. de diàmetre. Assenyalem que les monedes de 50 cèntims són les úniques de tota la sèrie gravades per les dues cares car la lletra *G* de Gratallops es gravà, excepcionalment, a l'altra cara.

Les monedes de 25 cèntims són de format rectangular amb els angles escapçats i fan 22 x 32 mm.

Les xapes de 10 i 5 cèntims són quadrades amb els angles escapçats i de mides 26 x 27 mm. i 22 x 22 mm. respectivament.

Les peces rodones d'1 pesseta i de 50 cèntims foren tallades amb un trepant i per tant totes són idèntiques de mides i de pes. En canvi les peces rectangulars i les quadrades foren tallades amb una cisalla a mà i per aquest fet llurs mides varien lleugerament entre si i per això és inútil donar-ne el pes.

1 pesseta

50 cèntims

25 cèntims

10 cèntims

5 cèntims

Els valors de 25 cèntims i de 5 cèntims s'exhauriren i se'n féu una nova emissió de 1.000 peces de cada amb la mateixa presentació, format i mides de les anteriors però ara en planxa de zinc i amb lletres i xifres més primes i petites que les primeres car s'utilitzaren uns nous punxons.

25 cèntims

5 cèntims

Cal fer ressortir que aquest municipi de sols 467 habitants el 1936, es distingí per la seva originalitat i excepcionalitat en la seva manera particular de solucionar, en el seu terme, el problema general de la manca de moneda menuda.

Diem, per acabar, que aquestes xapes són molt rares actualment i el seu preu força elevat ha motivat l'aparició de moltes reproduccions i falsificacions no sempre fàcils d'identificar.

LES MONEDES DE LA PALMA D'EBRE (Ribera); 956 habitants

La Cooperativa local utilitzava, pel seu curs interior, unes monedes de 2 pessetes, 1 pesseta i 5 cèntims, en llautó i en níquel per les 2 pessetes, en llautó i en coure per les d'1 pesseta i en llautó per les de 5 cèntims.

Quan, ja des dels primers mesos de la guerra, originada per l'alçament militar espanyol del 18 de juliol del 1936, es féu patent el greu problema de la desaparició de la moneda fraccionària legal amb les conseqüents dificultats per a les operacions de canvis en les petites transaccions quotidianes, l'Ajuntament, a fi d'estalviar-se les despeses d'una emissió monetària municipal, acordà avalar oficialment les monedes en curs a la Cooperativa, modificant, en part, els seus valors facials i declarant-les de curs legal al municipi.

Així doncs, les monedes de 2 pessetes, 1 pesseta i 5 cèntims circularen mantenint el seu valor propi, però un cert nombre de monedes de 2 pessetes foren foradades al centre i circularen com a 50 cèntims i un cert nombre de monedes d'1 pesseta foren també foradades al centre i circularen com a 25 cèntims. Aquests forats són tots de 6 mm. de diàmetre.

Cal reconèixer que aquest sistema de canvi de valor devia presentar forces complicacions als habitants de la Palma d'Ebre i no sé si s'hi arribaren a entendre.

Totes aquestes monedes, encunyades en relleu per les dues cares, porten a l'envers la llegenda circular «Sección de Cooperativa» i al centre, dins d'un cercle, «Palma d'Ebre». Al revers sols hi consta el valor facial.

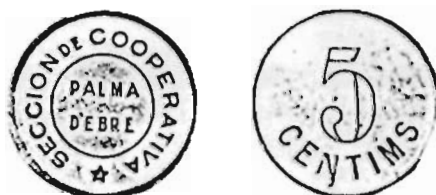
Pensem que el mot «Sección» escrit en castellà és degut a un error gramatical car la resta de la llegenda i els valors estan escrits en català.

Anvers comú
al 2 i 1 pesseta

Anvers comú	Equiparats a
al 50 i 25 cèntims	50 cèntims 25 cèntims

Les monedes de 2 pessetes són d'un diàmetre de 27 mm. i d'un pes de 6'2 grams les de llautó.

Les monedes d'1 pesseta tenen un diàmetre de 25 mm. i les de llautó pesen 4'2 grams.

Les peces de 5 cèntims fan també 25 mm. de diàmetre, són exclusivament en llautó i pesen 4'2 grams.